

LINGVISTIK MULOQOT MADANIYATI MAZMUNI VA TUSHUNCHASI

DOI: 10.5281/zenodo.11148038

M.E.Tursunova

tursunovam89@gmail.com

Samarqand davlat universiteti doktoranti

Annotatsiya. Ushbu maqolaning asosiy maqsadi lingvistik muloqot madaniyati mazmuni va tushunchasini yoritish hisoblanadi. Hozirgi texnologiya davrida muloqot jarayonida uchraydigan jarayonlar ko'rsatib berilgan. Lingvistik muloqot madaniyatining mazmuni va tushunchasi ochib berilgan.

Tayanch so'zlar: Lingvistik, madaniyat, muloqot, ekzoterizm, ekvivalent, nutq, muloqot jarayoni, ongli va ongsiz.

Аннотация. Основная цель данной статьи - уточнить содержание и понимание культуры языкового общения. Показаны процессы, происходящие в процессе общения в современную эпоху глобализации. Раскрыты содержание и понятие культуры языкового общения.

Ключевые слова: Языкознание, культура, коммуникация, экзотеризм, эквивалентность, речь, процесс общения, сознательное и бессознательное.

Annotation. The main goal of this article is to clarify the content and understanding of the culture of linguistic communication. The processes occurring in the process of communication in the modern era of globalization are shown. The content and concept of the culture of linguistic communication are revealed.

Key words: Linguistics, culture, communication, exotericism, equivalence, speech, communication process, conscious and unconscious.

Til muloqot madaniyatining eng muhim qurollardan biri hisoblanib u inson bo'lishi uchun muhim o'rin tutadi. Avval mavjud bo'lgan qurollar -ya'ni imo-ishoralar, har xil ovozlar keyinchalik o'zlarining til paydo bo'lgach muhimligini yo'qota boshlaydi. Til muloqot sohasida yagona jarayon bo'lib qolmoqda. Lingvistik muloqotning jarayonida insonlarning ishtiroki talab etiladi. Bunda biz tinimsiz

muloqot qilishimiz kerak bo‘ladi. Tilda bo‘lgan o‘zgarishlar unda muammolar yo‘qligini anglatmaydi. Bu muammolar juda ham kam olimlar tomonidan tadqiq qilingandir.

Lingvistik muloqot muammosida hal qiluvchi narsa tilni tushunish hisoblanadi, chunki muloqotning asosiy vositasi ham til hisoblanadi. Bu borada Donald Devidson o‘z konsepsiyalarini ishlab chiqadi. Muloqot muammosida hal qiluvchi narsa tilni tushunishdir, chunki u uning asosiy vositasidir. Ushbu masalani ko‘rib chiqish uchun eng muhim takliflardan biri Donald Devidsonning talqin qilish konsepsiyasi bo‘lib, u odamlar o‘rtasidagi o‘zaro tushunishni aniqlash kerakligini ta’kidlab o‘tgan.

Oxirgi marta Devidson bu masala bilan shug‘ullangan "Epitafiyalarning chiroyli buzilishi" inshosida, unda u aniq va to‘g‘ridan-to‘g‘ri tilga oid qarashlarini ifodalash - faqat bunday qarashlar uning oldingi matnlarida yashirin ekanligini taqdim etgan. Bir necha yil davomida u nutqni tushunish nazariyasini ishlab chiqdi, bu aslida muloqotdir. Bu nazariya katta kenglik va izchillikka ega va intellektual ahamiyatga ega va ta’siri kengdir.

Muloqot haqiqati - bu sub'ektlar doirasi va ularning dinamik xarakteri. Bugungi kelishuv ertangi kelishmovchilikka aylanishi mumkin va aksincha. Buning turli sabablari bo‘lishi mumkin: o‘z e’tiqodlari o‘zgarmas bo‘lishi, mulohaza yuritmaslik, doimiy niyatlarini qadrlash va intilishlar va muloqotni (agar asosiy inson faoliyati sifatida qaralsa ham) inson faoliyatining boshqa shakllaridan ajratib bo‘lmaydi.

Bu yerda tasvirlangan madaniyatlararo muloqotga yondashuv umumiy e’tiqodlar holatiga qanday erishishning oddiy retseptini taklif qilmaydi. Buning sababi bo‘lishi mumkin.

Kommunikativ faoliyatning bir qator mumkin bo‘lgan maqsadlaridan biridir. Bu yechim ammo biz kiradigan niyatlarning xilma-xilligini ko‘rsatishga imkon beradi

Shuningdek, u tushunishga erishish uchun madaniy farqni hisobga olish zarurligini ta’kidlaydi (natijalarni oldindan taxmin qilmasdan): xilma-xillik qanchalik ko‘p e’tiborga olinsa va madaniy e’tiqodlarni qayta tiklashga qaratilgan sa’y-harakatlar qanchalik ko‘p bo‘lsa, muloqot samaradorligi shunchalik yuqori bo‘ladi. Bu shunchaki

ma'lumot almashishni ajratishni talab qiladi va biz erishmoqchi bo'lgan natija hisoblanadi. Garchi madaniyatlararo muloqot mumkin bo'lsa va umumiydir, u kamdan-kam hollarda unga qo'yilgan barcha umidlarni qondiradi. Ushbu nazariya nuqtai nazaridan til eng muhim madaniyat sohasidir va muhim ahamiyatga ega, chunki u asosiy aloqa vositasidir: "Busiz muloqot, tegishli ma'lumotlarni uzatish va olish imkonsizdir.

Til orqali diniydan tortib "moddiy" gacha bo'lgan har qanday ijtimoiy amaliyot imkonsiz bo'lar edi".

Til, ma'nolarni bog'laydigan e'tiqodlar tizimidir. Alohida so'zlar va ulardan tuzilgan iboralar til foydalanuvchilaridan ushbu e'tiqodlarni baham ko'rishni talab qiladi va faqat bu samarali muloqotni ta'minlaydi. Bu aniqki, bu yerda til mavjudligini ko'rsatadi va (bundan ham muhimi) u ijtimoiy xususiyatga ega.

Til, madaniyat va muloqot tushunchalari bir biri bilan bog'liq hisoblanadi. Ayniqsa, hozirgi kunda ya'ni texnologiya asrida yashayapmiz va bu zamonga, texnologiyalarga va ijtimoiy tarmoqlarga (Instagram, Tik-Tok, Telegram, Facebook. Twitter mustasno emas), tegishli bo'lgan ba'zi bir salbiy so'zlar ham kirib kelmoqda. Buning natijasida yoshlar anglamasdan ularni muloqot jarayonida ishlatib kelishmoqda. Bu so'zlar muloqot me'yorlariga to'g'ri kelmasada lekin bu so'zlarni tildagi mavjud so'zlar bilan ya'ni ekvivalenti bilan qo'llangani yo'q. Ayrim so'zlar borki ular bizning milliy madaniyatimizga to'g'ri kelmasada lekin yoshlar ularni ishlatishda davom etmoqda.

Ekzotizmlar til madaniyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Bu hodisa so'zlarning ishlatilishini tavsiflaydi muayyan til tizimi uchun xos bo'lmagan muloqot. Bu tushunchalar millatimiz uchun notanish holat, shuning uchun ularning ekvivalentlari yo'q yoki ularning analoglari tushunishda cheklangan. Masalan, bunday so'zlar bo'lishi mumkin "pizza", "éclair" yoki "pub" sifatida. Ekvivalenti bo'lmasa yoki vaziyat buni talab qilsa, ularning tildan foydalanishi joizdir.

Biroq, tilda ekzotizmlardan foydalanish til madaniyatining o'ziga xosligiga va uning rivojlanishiga salbiy ta'sir qiladi milliy an'analarni buzadi (Barbu, 2020, 11-bet).

Mashhur odamlar bilan suhbatlar, shuningdek, ekzotizm va qarashlarning paydo bo'lishiga ta'sir qiladi. Ta'kidlab o'tganimizdek bunday muloqot ya'ni mashhur insonlarning nutqlarini o'zlashtirish jarayonida yoshlar ularning asl ma'nolarini bilmagan holda ularni muloqot davomida ishlatishadi lekin bu ko'plab tushunmovchiliklarga olib keladi. Shu bilan birga, u tilga sezilarli ta'sir ko'rsatadi va uni yanada zamonaviy qiladi (Kolieva, 2018, r.168).

Bu vositalar garchi til tizimida uyg'unlashmasada uchun muvozanatni saqlash kerak bo'ladi yoki aks holda lingvistik me'yor buziladi. Til muloqotining asosiy tamoyillaridan biri odamlar samarali muloqot qilish va bunda o'zini shaxs sifatida ifodalash tushuniladi.

Muloqot davomida madaniyatlik ham muhim hisoblanadi ba'zida nutq jarayonida ba'zi bir so'zlarni ongli ravishda ba'zida asl ma'nosini bilmagan holda ongsiz ravishda nutq jarayonida yoshlar ko'p qo'llaydi. Nutq davomida til me'yorlariga mavjud bo'lmagan so'zlar ham qo'llanilishi mumkin. Bu so'zlar lug'atlarda qayd etilmagan va standartlashtirilmagan. Bundan tashqari, bu so'zlar shakllangan til madaniyatiga aloqasi yo'q, lekin muloqotda faol qo'llaniladi, ayniqsa yoshlar orasida. Misol uchun, "hayp", "prank", "su'niy intellekt" va "hurmat" kabi iboralar. Ular rivojlanishni aks ettiradi. Zamonaviy madaniyat, lekin uzbek madaniyatining lingvistik me'yorlariga mos kelmaydi. Biroq, ulardan foydalanish kerakligini ko'rsatadi chunki bu hozirgi zamon talabidir. Faqat shu holatda tilni bilish darajasini sezilarli darajada oshirish mumkin. U foydaliligini ta'kidlaydi lingvistik me'yorlarni o'rganishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish madaniyatining lingvistik jihatlarini aniqlashga qaratilgan nutqiy muloqotdagi o'zgarishlardir. Bu maqsadning dolzarbligi globallashtirish davrida birgalikda yashashdan kelib chiqadi va bu davr lingvistik madaniyatni chuqur bilishni talab qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Agha, A. (2020). Aspects of Language. Jorethang: Sikkim, p. 90.

2. Avramenko, O. (2015). Business communication. Ivano-Frankivsk: Lileya-NV, 160 p.
3. Barbu, C. (2020). Language, Culture and Identity. London: FPETF, p. 21
4. D. Davidson, Inquires into Truth and Interpretation, Oxford 2001. D. Davidson, The Material Mind,
5. D. Davidson, Essays on Action and Events, Oxford 2002.
6. D. Davidson, A Nice Derangement of Epitaphs in D. Davidson, The Essential Davidson, Oxford 2006.
7. Tursunova, M. E. (2021). LEARNING ENGLISH WITH PODCASTS. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ НАУКОВИХ ДОСЯГНЕНЬ, 129.
8. Erkinovna, T. M. (2021). TO THE STUDY OF VALUABLE COMPONENTS OF LEXICAL UNITS ON COMPARATIVE ASPECT (ON THE MATERIAL OF RUSSIAN AND ENGLISH LANGUAGES). *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(5), 155-159.
9. Кадирова, Г. (2021). ЛЕКСИК БИРЛИКНИНГ БАҲОЛОВЧИ КОМПОНЕНТЛАРИНИ ЎРГАНИШ (ИНГЛИЗ, РУС ВА ЎЗБЕК ТИЛЛАРИ МИСОЛИДА). *Scientific progress*, 2(7), 649-653.
10. Sadikovna, M. M. (2021). Translation difficulties from english to Russian. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(8), 88-92.
11. Yaхyoqulova, N. S. (2022). LINGVISTIK DEKOLONIZATSIYA VA POSTKOLONIAL TARJIMA MUAMMOSI. *Central Asian Academic Journal of Scientific Research*, 2(6), 26-31.
12. Abdurahmonovna, B. M. (2021). The importance of phonetics in learning foreign language. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(8), 39-45.